

แนวทางการสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว

นางสาวรัศมี ศรีสว่าง

พนักงานสอบสวนคดีพิเศษชำนาญการพิเศษ

การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในประเทศไทยนับเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ แต่ก็ยังเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการกำกับดูแลอย่างเข้มงวดเพื่อป้องกันการกระทำที่อาจส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการหลีกเลี่ยงข้อจำกัดภายใต้ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 คดีลักษณะนี้มีความซับซ้อนสูง เนื่องจากเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายภาษีอากร กฎหมายที่ดินและกฎหมายฟอกเงิน การสอบสวนจึงมุ่งเน้นการค้นหาคำความจริงเกี่ยวกับโครงสร้างการถือหุ้น การควบคุมกิจการ และแหล่งที่มาของเงินทุน เพื่อพิสูจน์เจตนาและพฤติกรรมอำพรางอันมิชอบ วัตถุประสงค์หลักของการสอบสวนคือการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์การกระทำความผิด ระบุตัวผู้กระทำ ทั้งนิติบุคคลและบุคคลธรรมดา ติดตามอายุทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด และท้ายที่สุดคือการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำเพื่อสร้างบรรทัดฐานที่โปร่งใสในการลงทุน^๑ สำหรับกรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งมีภารกิจสำคัญในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษที่มีความซับซ้อน เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมข้ามชาติ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่ และคดีที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ รวมถึงคดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวด้วย โดยบัญชีท้ายประกาศ กคพ. (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๖๕ เรื่อง กำหนดรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษตามมาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง (๑) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ ข้อ (๑๖) กำหนดลักษณะคดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวที่อยู่ในอำนาจการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษไว้ว่า “คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๓๗ มาตรา ๓๘ และมาตรา ๔๑ แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่เป็นการกล่าวหานิติบุคคลหรือคนต่างด้าวซึ่งมีสินทรัพย์ตามงบแสดงฐานะการเงินรวมกันตั้งแต่นั้นหนึ่งร้อยล้านบาทขึ้นไป”

การสอบสวนคดีพิเศษในคดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว เริ่มต้นรวบรวมพยานหลักฐานจาก การแสวงหาข้อมูลเบื้องต้นจากแหล่งข้อมูลเปิดและหน่วยงานภาครัฐ โดยมีเป้าหมายเพื่อเห็นภาพรวมของธุรกิจที่กำลังถูกตรวจสอบ ข้อมูลจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า^๒ เช่น หนังสือบริคณห์สนธิ รายชื่อผู้ถือหุ้น งบการเงิน และรายงานการประชุม ถือเป็นหัวใจสำคัญในการตรวจสอบโครงสร้างองค์กรและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือหุ้นและกรรมการบริษัท นอกจากนี้ ข้อมูลจากกรมสรรพากร^๓ เช่น ทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม (ภ.พ.20) รายงานภาษีซื้อ-ภาษีขาย จะช่วยยืนยันการดำเนินกิจการที่แท้จริงและปริมาณธุรกรรม

^๑ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๔๒; ประมวลกฎหมายอาญา; ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

^๒ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม และ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๓ ลักษณะ ๒๒ หุ้นส่วนและบริษัท.

^๓ กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง. ประมวลรัษฎากร และ คำสั่งกรมสรรพากรที่ ป. ๗๙/๒๕๔๑ เรื่อง การเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษีมูลค่าเพิ่ม สำหรับการประกอบกิจการโดยคนต่างด้าว

ทางการเงินที่เกิดขึ้น **สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง**^๔ สามารถให้ข้อมูลการเข้าออกประเทศของบุคคลต่างด้าวที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจบ่งชี้ถึงการควบคุมหรือการบริหารจัดการกิจการโดยคนต่างด้าวได้ **ส่วนกรมที่ดิน**^๕ จะเป็นการตรวจสอบข้อมูลการถือครองอสังหาริมทรัพย์ของบริษัทหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจุบันคดีประเภทนี้ คนต่างด้าวที่ต้องการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย มักใช้วิธีการเปิดบริษัทและจ้างคนไทยมาถือหุ้นแทนให้ถูกกฎหมาย จากนั้น จะใช้ชื่อบริษัทเข้าซื้อที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง โดยเงินที่ซื้อที่ดินก็มาจากคนต่างด้าวเองมิใช่เงินลงทุนของบริษัทแต่อย่างใด ข้อมูลจาก**สำนักงานจัดหางานจังหวัด**^๖ กรมการจัดหางาน เพื่อตรวจสอบการขออนุญาตทำงานของคนต่างด้าว ข้อมูลจาก**ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน**^๗ ที่เกี่ยวข้องกับบัญชีของบริษัทหรือบุคคลที่ต้องสงสัยจะช่วยให้เห็นเส้นทางการเงินที่ผิดปกติ รวมถึงแหล่งที่มาของเงินทุนที่อาจมาจากต่างประเทศหรือมีลักษณะการไหลเวียนที่น่าสงสัย การร้องเรียนจากสาธารณะหรือข้อมูลจากสื่อต่างๆ ก็สามารถเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นได้เช่นกัน

หลังจากได้ข้อมูลเบื้องต้นแล้ว การดำเนินการขั้นต่อไปคือ **การรวบรวมพยานเอกสารอย่างเป็นระบบ** เอกสารที่สำคัญลำดับแรกคือ **เอกสารการจดทะเบียนนิติบุคคล** ทุกฉบับ ตั้งแต่การจัดตั้ง การเปลี่ยนแปลงข้อมูลไปจนถึงงบการเงินและรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งจะเปิดเผยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือหุ้น กรรมการ และผู้มีอำนาจลงนาม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่อาจบ่งชี้ถึงการอำพราง^๘ **เอกสารธุรกรรมทางการเงิน** เป็นพยานหลักฐานสำคัญลำดับต่อมา ซึ่งรวมถึงสมุดบัญชีเงินฝาก รายการเดินบัญชี (Bank Statement) ใบโอนเงิน สลิปการโอนเงิน สัญญาเงินกู้ และเอกสารการชำระเงินต่างๆ ทั้งหมดนี้จะช่วยให้พนักงานสอบสวนสามารถตรวจสอบแหล่งที่มาของเงินทุน เส้นทางการไหลเวียนของเงิน และความสัมพันธ์ทางการเงินระหว่างคนไทยและคนต่างด้าวที่อาจเป็นผู้กระทำความผิด^๙ **เอกสารสัญญาต่างๆ** เช่น สัญญาเช่า สัญญาซื้อขาย สัญญาบริการ และสัญญาจ้างงาน จะเปิดเผยลักษณะการประกอบธุรกิจที่แท้จริงและข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาซึ่งอาจบ่งชี้ถึงการควบคุมกิจการโดยคนต่างด้าว^{๑๐} และสุดท้าย **เอกสารการอนุญาตประกอบธุรกิจ** ที่ออกโดยหน่วยงานภาครัฐต่างๆ เช่น ใบอนุญาตประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ใบอนุญาตประกอบกิจการโรงแรม หรือใบอนุญาตนำเที่ยว จะใช้ในการตรวจสอบการปฏิบัติตามเงื่อนไขการอนุญาต

นอกเหนือจากพยานเอกสารแล้ว **พยานบุคคลและการสอบปากคำ** ถือเป็นหัวใจสำคัญในการรวบรวมข้อมูล โดยพนักงานสอบสวนต้องสอบปากคำบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดอย่างละเอียดและบันทึกถ้อยคำไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นหลักฐานและพิสูจน์เจตนาของผู้กระทำความผิด^{๑๑} ขณะเดียวกัน **พยานวัตถุและหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์** มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ อีเมล หรือแอปพลิเคชันสนทนา ซึ่งมักเป็นที่เก็บข้อมูลสำคัญที่สามารถเปิดเผยการกระทำความผิดหรือความสัมพันธ์ที่

^๔ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง. พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒

^๕ กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย. ประมวลกฎหมายที่ดิน

^๖ <https://www.doe.go.th/prd/main/index?page=home>

^๗ ธนาคารแห่งประเทศไทย. พระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑

^๘ อ้างอิง [๒].

^๙ อ้างอิง [๖] และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๑๐} ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๓ ลักษณะ ๑ นิติกรรม.

^{๑๑} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๔, ๑๓๔/๑

ซับซ้อนได้^{๑๒} การตรวจยึดและเก็บรักษาหลักฐานทางดิจิทัลเหล่านี้ต้องดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญและตามหลักนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อความน่าเชื่อถือในการนำเสนอต่อศาล เมื่อรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดแล้ว ขั้นตอนสำคัญคือการ **วิเคราะห์และเชื่อมโยงพยานหลักฐาน** เพื่อสร้างภาพรวมของความผิด และที่สำคัญคือการ **พิสูจน์เจตนา** ในการหลีกเลี่ยงกฎหมาย พ.ร.บ. ต่างด้าวฯ โดยการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่แท้จริงหรือการใช้คนไทยเป็น Nominee^{๑๓} การวิเคราะห์เส้นทางการเงินอย่างละเอียดจะช่วยเปิดเผยการฟอกเงินหรือการเลี่ยงภาษีได้^{๑๔} ในคดีที่ซับซ้อน อาจจำเป็นต้องอาศัย**ผู้เชี่ยวชาญ** เช่น นักบัญชี หรือผู้เชี่ยวชาญด้านดิจิทัลฟอเรนซิก เพื่อช่วยวิเคราะห์พยานหลักฐานและให้ความเห็นทางเทคนิค สุดท้าย เมื่อมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะเชื่อได้ว่าการกระทำความผิดเกิดขึ้น จะเข้าสู่**การดำเนินการทางกฎหมาย** ทั้งการแจ้งข้อกล่าวหา การออกหมายเรียกหรือหมายจับ การรวบรวมสำนวนสอบสวนส่งอัยการพิจารณาสั่งฟ้อง และการประสานงานกับหน่วยงานอย่าง ปปง. เพื่อติดตามอายัดทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ซึ่งทั้งหมดนี้มีเป้าหมายเพื่อนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ปกป้องผลประโยชน์ของชาติ และสร้างความเชื่อมั่นในบรรยากาศการลงทุนที่โปร่งใสในประเทศไทย^{๑๕}

สำหรับคดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวที่ผู้เขียนได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบสืบสวนสอบสวน ได้นำแนวทางการสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีดังกล่าวข้างต้นมาใช้ในการสอบสวนคดีพิเศษที่ ๑๕๘/๒๕๖๒ จนสามารถสรุปสำนวนเสนอต่อผู้บังคับบัญชาได้ โดยคดีพิเศษที่ ๑๕๘/๒๕๖๒ จากการสอบสวนพบกลุ่มผู้กระทำเป็นคนต่างด้าวที่มีเจตนาต้องการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย โดยใช้วิธีการอำพรางการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่รัฐ ด้วยการยื่นจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลสัญชาติไทยกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า มีการเปิดบริษัทจำกัดในเครือข่ายเดียวกัน โดยใช้เงินทุนจากกลุ่มคนต่างด้าวก่อตั้งร่วมกันเข้าถือหุ้นในลักษณะถือหุ้นไขว้ มีการกระจายการลงทุนผ่านหลายบริษัท แต่เมื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงแล้วพบว่า คนไทยที่ถูกนำชื่อมาเป็นผู้ถือหุ้นเพื่อให้มีจำนวนการถือครองหุ้นเกินกว่าร้อยละ ๕๐ นั้น ไม่มีเงินมากพอที่จะนำไปซื้อหุ้นจำนวนกว่า ๔๐ ล้านบาทได้เนื่องจากมีเพียงเงินเดือนที่ได้จากการเป็นพนักงานบริษัทเท่านั้น อีกทั้งยังพบว่าอำนาจทางการบริหารที่แท้จริงเป็นของกรรมการบริษัทและผู้ถือหุ้นต่างด้าว การกระทำความผิดดังกล่าวจึงถือเป็นการอำพรางเพื่อให้บริษัทฯ มีสัดส่วนการถือครองหุ้นของผู้ถือหุ้นคนไทยและผู้ถือหุ้นที่เป็นคนต่างด้าวชอบด้วยหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๔๒ จนสามารถประกอบธุรกิจบริการให้เข้าบ้านพักตากอากาศ ซึ่งการประกอบธุรกิจดังกล่าวถือเป็นธุรกิจบริการอื่น และเป็นธุรกิจที่คนไทยยังไม่มีความพร้อมที่จะแข่งขันในการประกอบกิจการกับคนต่างด้าว ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๘ (๓) บัญชีท้ายพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๔๒ บัญชีสาม (๒๑) คณะพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจึงได้มีความเห็นทางคดีสั่งฟ้องผู้ต้องหาทั้งที่เป็นคนต่างด้าวและคนไทยรวม ๗ ราย ในความผิดฐานเป็นคนต่างด้าวรู้เห็นเป็นใจยินยอมให้ผู้มีสัญชาติไทยถือหุ้นแทนคนต่างด้าวในนิติบุคคล เพื่อให้คนต่างด้าวประกอบธุรกิจโดยหลีกเลี่ยงหรือฝ่าฝืนต่อกฎหมาย เป็นคนต่างด้าวร่วมกันประกอบ

^{๑๒} พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม และ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๔/๑

^{๑๓} พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔, ๑๑ และ ๓๖.

^{๑๔} อ้างอิง [๘].

^{๑๕} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๐, ๑๔๒ และ ๑๔๓.

ธุรกิจที่คนไทยยังไม่มีความพร้อมที่จะแข่งขันในการประกอบกิจการกับคนต่างด้าว เป็นกรรมการหรือผู้มีอำนาจ
 กระทำการแทนนิติบุคคลรู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิดของนิติบุคคล ฐานเป็นผู้มีสัญชาติไทยให้ความช่วยเหลือ
 หรือสนับสนุน หรือถือหุ้นแทนคนต่างด้าวในบริษัทจำกัดเพื่อให้คนต่างด้าวประกอบธุรกิจโดยหลีกเลี่ยงหรือฝ่าฝืน
 ต่อกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ มาตรา ๘ (๓) มาตรา
 ๓๖ มาตรา ๓๗ มาตรา ๔๑ ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ มาตรา ๙๑ โดยพนักงานอัยการมี
 ความเห็นสั่งฟ้องตามฐานความผิดดังกล่าวด้วยเช่นเดียวกัน ต่อมาศาลอาญาได้มีคำพิพากษาลงโทษปรับจำเลยทั้ง
 เจ็ด กระทั่ง ๒๐๐,๐๐๐ บาท รวม ๒ กระทั่ง เป็นปรับจำเลยคนละ ๔๐๐,๐๐๐ บาท ให้จำเลยที่เป็นนิติบุคคล
 เลิกการประกอบธุรกิจหรือเลิกกิจการตามฟ้อง และให้จำเลยซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเลิกการให้ความช่วยเหลือหรือ
 สนับสนุนหรือเลิกการเป็นผู้ถือหุ้นในกิจการตามฟ้อง นอกจากนี้ ผลจากคำพิพากษายังส่งผลให้บริษัทฯ ผู้ต้องหา
 ซึ่งมีสถานะเป็นคนต่างด้าว จึงถือเป็นการได้มาซึ่งที่ดินเพื่อประกอบกิจการในทางพาณิชย์กรรม โดยไม่ได้รับ
 อนุญาต ตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา ๘๖ ประกอบมาตรา ๘๗ จึงต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายที่ดิน
 มาตรา ๙๔ กล่าวคือ บรรดาที่ดินที่คนต่างด้าวได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ได้รับอนุญาต ให้คนต่างด้าวนั้น
 จัดการจำหน่ายที่ดินภายในระยะเวลาที่อธิบดีกรมที่ดินกำหนดให้ ถ้าไม่จำหน่ายที่ดินภายในเวลาที่กำหนด ให้
 อธิบดีกรมที่ดินมีอำนาจจำหน่ายที่ดินนั้น ทั้งนี้ ตามหนังสือกรมที่ดิน ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๕๑๙/ว๗๖๐๐ ลงวันที่ ๗
 มีนาคม ๒๕๔๗ และหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๕๑๕/ว๐๔๗๐๕ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ โดยคณะพนักงาน
 สอบสวนคดีพิเศษ ได้มีหนังสือแจ้งไปยังกรมที่ดินเพื่อให้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไปแล้ว

จากกรณีคดีพิเศษตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า คดีประเภทนี้ ผู้กระทำผิดมีพฤติการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่าง
 รวดเร็ว มีลักษณะเฉพาะที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และการบูรณาการข้อมูลจากหลายแหล่ง การ
 พัฒนาระบบการสืบสวนสอบสวนให้มีประสิทธิภาพสูงสุดจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้กรมสอบสวนคดีพิเศษ
 สามารถปฏิบัติการได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง เป็นธรรม และเท่าทันต่อรูปแบบอาชญากรรมสมัยใหม่ที่ ทวีความ
 ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และยิ่งจะช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายของประเทศ
 ในภาพรวมต่อไป.